

wel dije bij sententien getermineert zijn als andere doot teniet ende getransigeert wesen ende blijven met compensatie van(de) onbetaelde cosfen."

„Aldus gedaen wtgesproocken ende aen pertyen respective geleverd onder myne signatyre ende opgedrueten signet opten xij^{en} Januari xvj^e sestijen. Was ondert(eyckent) J. van Oldenbarnevelt. Met een opgedruet signet van rooden wassche."

Zoo was dus door eene voorzichtige regeling een einde gemaakt aan geschillen die schatten gelds, rienen papier en perkament, en stroornen inkt hadden verslonden.

In dien tijd echter waren processen eene werkelijke behoefte, en het duurde dan ook niet lang of er was weer actie waar te nemen, al liep 't dan ook niet over dezelfde zaken.

Den Haag, 1903.

M. G. WILDEMAN.

Van Erckelens.

Thomas van Erckelens, „als eyn vaigt (voué)", en Johan Stuyt, beiden schepenen van Gulik, waren tegenwoordig, toen Coyn van Kinzweiler in 1433 eene obligatie gaf aan de abdij van Burtscheid (J. Th. de Baadt, „Sceaux Armoriés des Pays-Bas", Supplement, IV, 433).

Petrus van Erkelenz (de Erclentia), schepen, van Burtscheid (Porcetum), zegelt in 1334 de acte der familie van Breitenbend : in het veld van het zegel, een sleutel, faasgewijs geplaatst, met den baard, links, omhoog, getopt met een herkruist kruis (ibidem, p. 439a).

Het in „De Navorscher" XLVII, 33, 272-77, 422-28, 591, 654: XLVIII, 318 besproken Veluwsch geslacht voert nochtans twee dwarsbalken (zie ibidem XXVI, 343), gelijk ook duidelijk op de grafzerk te Ede a^o 1614 (ibidem XLVII, 428, te zien is).

De bovenstaande behooren hier dus niet bij.

Ook Rietstap's Armorial (1875) geeft aan een West. faalsch geslacht von Ercklenz. In zilver twee palen van rood ; met een schildhoofd van 't zelfde, beladen met drie ruiten van het veld. Men betrachte dus de voorzichtigheid!

Jac. A.

Gelacht de Horion.

Burchart Joseph baron van Dobbelsteijn van Eyneburg enz., kamerheer der Keizerin, koningin van Hongarije, enz. getuigt 4 December 1746 aan de Abdis van Nivelles dat jonkvrouwe Ferdinande Louise gravin van Horion, de dochter is van Gerard Assueel Louis graaf van Horion, heer van Colonster en Ghoer en van Louise gravin van Velbruck, en eigen zuster van jonkvrouwe Marie Henriette gravin van Horion (J. Th. de Baadt, „Sceaux Armoriés," Supplément IV, 426).

Jac. Anspach.

Rij der Predikanten te Vreeswijk.

Mocht het noodig zijn, dan zij hier meegedeeld, dal genoemd dorp zich bevindt in den ring van Ysselstein en gelegen is aan de uitmonding der Vaart, die de stad Utrecht verbindt met den stroom der Leck. Nog moet worden vermeld dat op 12 Januari 1582 de Staten des lands van Utrecht aan voornoemde stad in pandschap gaven „de hooge en lage heerlijkheid van den gerechte van Vreeswijk of de Vaart". Dit is gewis de reden waarom gemelde stad weldra zorg droeg voor de geregelde toezending van een predikant. De rekening van haren kameraar, loopend tot St Remi des jaars 1582, bewijst ons dit.

Daar luidt het: „Item Aryaen Gouwen, scipper, tot 19 reysen den predicant met andere burgers, die hem vergeselschapt, geuert van hier an de Vaert, om „aldaer te prediken, ende dan wederomme naar huys „geuert, 13 ₧ 8 sc." In het volgend jaer werd een eigen predikant voor de kerk van Vreeswijk beroep; getuige der stads kameraars rekening, loopend tot St Remi des jaars 1583:

1. „Item *Pet. van Berck*, dienaar des Godel. Woords „op te Vaart, tot cost, bij hem gedaen in 't opbreken „en herwaerts comen met sijn familie en huysraet : „25 ₧" (1). Minstens tot October van het jaar 1587 stond hij hier als predikant en ontving jaarlijks van den stadskameraar eene gagie van 80 ₧. Ook in het volgend jaar zal hij hier nog hebben gestaan, want de Geheymshrij ver van Staat en Kerke, blz. 116, getuigt dat Petrus Berck hier predikant werd in 1588 den 26 April.

Dit „worden" is blijkbaar bezijden de waarheid ; maar dag en datum hier aangegeven, zeggen ons toch vrij duidelijk, dat men P. Berck toen als predikant hier heeft gevonden. Of hij nog veel langer hier gevestigd bleef, weten we niet. Het jaar 1592 vond hem te Bolsward in Friesland en drie jaren later stond hij te Zuidland of Westenrijk.

2. *Cornelis van Braeckel*, niet door de stad, maar door de Staten van Utrecht herwaarts gezonden, staat hier op zijn minst van het jaar 1593; want bij de „Visitatie der kerken ter platten lande", in evengenoemd jaar gehouden, werd hij hier in dienst gevonden. Tevens wordt ons dan betuigd dat de kerk, die tot dusver beoosten de vaart stond, verbrand is en men zich behelpt met „de Spueye-Boven" tot groot ongerief der gemeente. Daar was ook reeds eenige reizen 't Avondmaal gehouden met omtrent 8 of 9

(1) v. Alphen, Nieuw Kerkel. Handboek, 1878, blz. 364, en v. d. Aa, Aardrijkskundig Woordenboek. SI, blz. 905, die geen vroeger jaar dan 1686 weten voor de komst van P. van Berck alhier, moeten derhalve naar deze gegevens verbeterd worden.

ingezetenen en verscheiden vreemde schippers. In 1606 liep het getal zijner communicanten van 20 tot 30. Op de Synodale vergadering, in Augustus 1612 binnen Utrecht gehouden, zien we Dominee van Braeckel nog verschijnen; sedert dien troffen we hem niet meer aan.

3. *Bartholomaeus Prevoost*, geboren 1587, overleden 1669, werd op 1 Mei 1615 door de professoren der Hooge school van Leiden geprezen als „een jongman van zonderlinge geleertheid ende Godtsalicheyt”, die onder hunne leiding nu juist zijne studiën „ordentlijk ende geluckelijck vollrocken” heeft. Hij wordt door den Heeren Staten van Utrecht aanbevolen, en zal in hetzelfde jaar predikant zijn geworden te Vreeswijk. Hij was der partij van Artninius toegedaan en bij het ontstaan van den strijd trad hij op in de voorste gelederen der Remonstranten. Toen het strenge Calvinisme uit den strijd de zege wegdroeg, werd Dominee Prevoost op 9 Juli 1619 door de Staten van Utrecht uit den dienst ontzet en op den 27^{en} der volgende maand uit den lande gebannen. Van 1632 en vervolgens tot zijn dood stond hij als predikant bij de Remonstrantsche broederschap te Amsterdam.

4. *Johannis Paschasius Baars*, vermoedelijk een zoon van Puschasius Baars van 1580—90 predikant te Hoogkeppel, staat als predikant te Scherpenzeel tot 1610, te Fijnaart tot 1619 en komt in laatstgeteld jaar naar Vreeswijk; ten jare 1629 trad hij bij leening in den dienst der West-Indische Compagnie; na zijne wederkomst werd hij in 1631 uit den dienst te Vreeswijk ontslagen! doch ontving in 1632 beroep naar Soest; daar werd hij emeritus in Maart 1645 en overleed in 't voorjaar van 1653.

5. *Antonius Heldius*, Amersfoorder, predikant te Soest tot 1631, ontving toen beroep naar Vreeswijk en werd hier bevestigd op 20 November van gemeld jaar. In 2639 of 1640 werd hier een nieuwe kerk gebouwd bewesten de vaart, ter plaatse waar de huidige staat. Dominé Heldius overleed 17 December 1664.

6. *Henricus van Lancken*, geboren te Brielle, sedert 1659 predikant in 't Brielsche Nieuwland, werd in Maart 1666 herwaarts beroepen en overleed in 1679. Hij had, helaas, op 2/12 October 1672 moeten zien, hoe aan de Vaart „het principale gedeelte van de huysen „met de kerk is afgebrand van de Leck af tot het „huys van den ontvanger van de Licenten toe.”

7. *Matthias van Tongeren*, uit Amsterdam, staat eerst als predikant te Mulheim of in de Kruiskerk te Keulen, wordt herwaarts beroepen in Juni 1680 en sterft in den legerdienst te Natnen op 15 November 1689. Hij mocht in 1682 ter plaatse waar de vorige kerk bad gestaan, de tegenwoordige kruiskerk zien opbouwen, in wier oostelijken gevel twee gebei-

telde hardsteenen prijken, rechts niet het wapen der stad Utrecht en het jaartal MDCLXXXII, links met het opschrift: „De Heeren Albert van Bentheim en Mr Paulus Voet, Burgemeesters der stad Utrecht.”

8. *Johannes Post*, uit Doetinchem, sedert 1687 predikant te Beesd, werd in 1691 naar Vreeswijk beroepen en bevestigd den 22^{en} Februari. Op 24 October 1736 werd hij emeritus en overleed den 22^{en} December van hetzelfde jaar.

9. *Arnoldus Kuys*, geboren in Augustus 1713, als proponent herwaarts beroepen, overleed hier den 6^{en} November 1759. De Gereformeerde gemeente lede omstreeks dien tijd 100 ledematen op 630 zielen.

10. *Herman van der Burg*, hier predikant sedert 2760, dient op 31 Januari 1780 bij de vroedschap der stad Utrecht zijn verzoek in om emeritus te worden verklaard; hetgeen op zijne bede geschiedt. In 1765 of kort daarna werd aan de Vaart door Jacob Leen een Fransche kostschool geopend, die ongeveer dertig jaren hier heeft bestaan.

11. *Christiaan Nicolaas van Ee*, hier predikant sedert 1781 wordt emeritus in 1824 en leeft nog in Juni 1838. In Juni 1782 vernemen we, dat door den Predikant en kerkenraad der Gereform. gemeente van de hooge heerlijkheid Vreeswijk, anders genoemd de Vaart, pogingen bij de Vroedschap der stad Utrecht werden aangewend, om voor gemelde plaatseen eigen pastorie-huis te verkrijgen. Of dit pogen toen slaagde, bleek ons niet.

12. *Willem Ternoy Apel*, als proponent beroepen in 1824, bevestigd 16 Mei, staat hier tot 1829, vertrekt dan naar Berkel en Rodenrijs, daarna in 1832 naar Vlissingen.

13. *Johan Frederik Wetter*, geboren 1807, studeert aan de hoogeschool te Utrecht. is candidaat in Overijssel in 1829, doet hier dienst van 8 Juni 1829 wordt herwaarts beroepen en bevestigd op 10 Januari 1830. In 1870 wordt hij emeritus en leeft nog in 1875. Te zijnen tijde, in 1839, is de kerk uit eigen fondsen met een orgel verrijkt.

14. *Carel Willem Hulstein*, zoon van Henricus Hulstein, predikant te Varik, is in 1864 candidaat in N. Brabant, sinds 6 Augustus 1865 predikant te Willige Langerak en van 8 Mei 1870 te Vreeswijk; op 6 Mei 1877 predikt hij zijn afscheid en gaat naar Oostburg in den ring van Sluis; sedert 1882, staat hij te Echteld, sinds 31 Mei 1891 te Giessendam, waar hij overlijdt 22 April 1898.

15. *Joann, Gerard Bruining*, candidaat in 1874, stond als predikant te Nieuw Beyerland van 14 Februari 1875, te Vreeswijk van 10 Februari 1878, vertrok naar Workum in de Classis van Sneek op 27 April 1884, ging in 1889 naar Schoonhoven en slaat sinds

6 November 1892 te Leerdam. — Den 14 September 1882 werd hier aan de Vaart de eerste steen gelegd voor een Christelijke school, waarin op 6 Maart 1883 het onderwijs aanving.

16. *Justus Elisa van Toorenebergen*, jongere broeder van Dr. Johan Justus v. T., pred. te Rotterdam en sedert 1880 profes. te Amsterdam, van Petrus Aleid v. T. pred. te Barneveld, en van Albert van T. pred. te Groningen, is zoon van den procureur Justus van T. en Elisabeth van den Brandeler en geboren te Utrecht 16 Maart 1830. In 1858 was hij candidaat in Gelderland, stond als predikant te Lienden sinds 12 Augustus 1860 te Haserswoude van 1869, te Wageningen van 19 Maart 1871, te Nieuwe Tonge van 1877 andermaal te Lienden van 1880, te Zwartsluis van 15 October 1882, te Vreeswijk van 22 Februari 1885 tot 15 Augustus 1890, stierf als emeritus te Nunspeet. — Sedert 9 Maart 1888 bestaat hier eene wettelijk erkende afdeeling der Doleerende Kerke.

17. *Dirk Meerburg*, geboren 1863, candidaat in Friesland ten jare 1888, predikant te Waarde in Zeeland sinds 2 September 1888, staat hier aan de Vaart sedert, 23 November 1890, te Aarlanderveen sinds 23 September 1900.

18. J. . . *Buenk*, candidaat in Gelderland ten jare 1897, werd predikant te Leerbroek op 19 December 1897 en staat Vreeswijk van 24 Maart 1901 — Aan hem mijn heusche groet.

1. H. Hofman.

Poortvliet

De levensbeschrijving van Jan van Bloys van Treslong in 't Algemeen Nederl Familieblad" XIV, 177, verhaalt, dat deze edelman van Graaf Guy, ter voldoening van hetgeen hem van zijn vader besproken was, 9° Juli 1395 de molen van 't dorp te Poortvliet (op Tholen) benevens allerhande hoeken en tienden aldaar", in bezit kreeg. — Blois, ook geschreven Baloys, Beloys, Bulloys, was in 1753 een polder met heerlijkheid, zonder dorp, palend aan Zonnemaire en Bommenede, op Schouwen. — Nu las men dezer dagen van eene hofstede op de Nieuwe Tien Gemeten, te Poortvliet, ter grootte van 365 Blooische gemeten; één Blooisch gemet is 0.3024 H. A.

Staat een en ander met elkander in verband? Dat wil zeggen: Is de vlaktemaat „Blooisch gemet" ontleend aan den naam van gezegden polder? En heeft die polder een graaf (van Châtillon) van Bloys tot naamgever?

Bergeijk, 3 Oct. 1903.

Jac. A.

Over een gedenkteeken dat te denken geeft.

Welke bewoner der residentie kent niet het schoone — Eik en Duinen —, de stille rustplaats der dooden met hare schoone lanen: grootsche monumenten en statig geboom te? Doch 't schoonste hoekje op dien doodenakker is zeker het schilderachtig plekje, nabij de ruïne der reeds lang vervallen kapel, waar de leden der oud-roomsche gemeente ter ruste worden gelegd. Van en over die begraafplaats is reeds véél verteld en geschreven. Zéér helangrijk vooral is het artikel des heeren Wildeman in de Jaarboekjes 1892 en 93 der vereeniging die Haghe en vooral dat van 1893 is zéér lezenswaard. In dat deeltje beschrijft hij de gedenkteekens, n.l., der oud-roomsche afdeeling, opschriften daarop voorkomende dusdanig verveerd en onleesbaar, dat slechts degrootste inspanning in staat is ze te ontcijferen. En dat dus de arbeid van den heer Wildsman op prijs dient gesteld, wie zal 't ontkennen? Wanneer men pagina 90 van genoemd jaarboekje, jaargang 1893, opslaat, vindt men een dezer monumenten aldus beschreven:

IX. Afgeknotte zuil met de volgende inscriptie:

Castiss Dei
Hahitagulo
Non nisi Casta
Ment0 to.

Die afgeknotte, vergrauwde en bemoste zuil staat daar als een eenzaam baken in deze doodenzee, recht tegenover de ruïne der oude kapel van Eik en Duinen. Waar de laatste in puin viel, slaat de eerste nog als een getuige uit lang vervlogen dagen, steeds verkondigende wat vrome vingeren er in griffelden en nu nog, eeuwen nadat de maker heenging, woorden sprekende van hoogen ernst en diep ontzag voor den Schepper.

Vaak stond ik voor dien grijsaard onder de grijzen en altijd weer was mij die zuil eene zwijgende sfinx. Op de vraag wie plaatste U, wat wilt gij, van wien getuigt ge, op al die vragen antwoordde zij niet. Zij zweeg en juist, dat zwijgen 't prikkelde, 't voerde tot onderzoek en eindelijk heeft zij gesproken, zij 't ook ten deele. Laat ik dadelijk zeggen dat 't mij niet gelukte te weten te komen wie haar plaatste, wel wat het vrij geheimzinnig opschrift beduidt, doch dat zij een der eerste gedenkteekenen is die er werden opgericht, is buiten twijfel. Misschien is een of ander historicus gelukkiger en mogelijk zou een nader onderzoek in de kerkelijke archieven der oud-roomsche gemeente licht kunnen verschaffen, doch voor 't oogenblik blijft de hoofdzaak de inscriptie en de vertaling daarvan.